

**ადვოკატის ხელმისაწვდომობა, როგორც
არასათანადო მოპყრობისაგან დაცვის გარანტია**
ამონარიდი 21-ე საერთო ანგარიშიდან [CPT/Inf(2011) 28]

18. პოლიციის მიერ დაკავებულ პირისათვის ადვოკატზე ხელმისაწვდომობის უფლება არასათანადო მოპყრობისაგან დაცვის ფუნდამენტური გარანტიაა. ასეთი გარანტიის არსებობას შემაკავებელი ეფექტი ექნება დაკავებული პირის მიმართ არასათანადოდ მოპყრობის განზრახვის მქონე პირთათვის. გარდა ამისა, სწორედ ადვოკატის ექნება შესაძლებლობა გადადგას შესაბამისი ზომები არასათანადო მოპყრობის ფაქტის შემთხვევაში.

19. სრული ეფექტიანობისთვის, ადვოკატზე უფლება დაკავებული პირისათვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს დაკავების საწყისი ეტაპიდანვე.⁵ **ნაკვ**-მ არაერთხელ აღნიშნა, რომ თავისუფლების აღკვეთის სწორედ საწყისი ეტაპზეა მუქარისა და ფიზიკური ძალადობის ყველაზე დიდი რისკი. გარდა ამისა, ადვოკატზე ხელმისაწვდომობა უნდა იქნას უზრუნველყოფილი თავისუფლების აღკვეთის საწყისი ეტაპიდანვე, მიუხედავად დაკავებული პირის სამართლებრივი სტატუსისა; უფრო კონკრეტულად, ზემოაღნიშნულ უფლებაზე ხელმისაწვდომობა არ უნდა იყოს დამოკიდებული იმაზე, მიენიჭა თუ არა ოფიციალურად პირს „ექვემიტანილის“ სტატუსი. მაგალითად, ევროპის მრავალ ქვეყანაში, იქ არსებული სამართლებრივი სისტემების მიხედვით, პირი შეიძლება ვალდებული იყოს გამოცხადდეს სამართალდამცავთა განყოფილებაში და გაჩერდეს გარკვეული პერიოდის განმავლობაში „მონმის“ სტატუსით ან „ინფორმაციული საუბრისთვის“; გამოცდილებამ აჩვენა წამების პრევენციის **ნაკვ**-ს, რომ ასეთი პირები დიდი რისკის ქვეშ შეიძლება აღმოჩნდნენ.

20. ადვოკატზე ხელმისაწვდომობის უფლებით უნდა სარგებლობდეს ყველა თავისუფლებააღკვეთილი პირი, მიუხედავად ბრალდების „სიმსუბუქისა“. ბევრ ქვეყანაში, სადაც **ნაკვ** ვიზიტით იმყოფებოდა, პირს შეიძლება რამდენიმე კვირით ალექვეთოს თავისუფლება „ადმინისტრაციული“ სამართალდარღვევისათვის. **ნაკვ** ვერანაირ გამართლებას ვერ ხედავს იმაში, რომ ასეთ პირებს ჩამოერთვათ უფლება ადვოკატზე. გარდა ამისა, **ნაკვ**-ს პრაქტი-

⁵ რა თქმა უნდა, საქმის გარემოებებიდან გამომდინარე, ზოგჯერ ადვოკატზე ხელმისაწვდომობის უფლება შეიძლება ადრეულ ეტაპზეც გამოიყენებოდეს.

კაში ხშირად შეხვედრია შემთხვევები, როდესაც სინამდვილეში სისხლის სამართლის დანაშაულში ეჭვმიტანილი პირები დაკავებული იყვნენ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევისთვის იმ მიზნით, რომ პირებისთვის არ მიეცათ იმ დაცვის გარანტიებით სარგებლობის უფლება, რომლებიც გააჩნდათ სისხლის სამართლის საქმეში ეჭვმიტანილებს; ზოგიერთი დანაშაულის ამოღება დანაშაულთა იმ სიიდან, რომელში ბრალდებულსაც ენიჭება ადვოკატზე უფლება, აუცილებლად მიგვიყვანს ამგვარი ხარვეზების წარმოჩენის რისკამდე.

21. ზემოაღნიშნულის მსგავსად, ადვოკატზე უფლებით უნდა სარგებლობდეს ყველა დაკავებული პირი, მიუხედავად ბრალდების „სიმძიმისა“. რასაკვირველია, განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულში ბრალდებული პირი შესაძლებელია არასათანადო მოპყრობის ყველაზე დიდი რისკის ქვეშ აღმოჩნდეს და შესაბამისად, ყველაზე მეტად საჭიროებს ადვოკატზე ხელმისაწვდომობას. აქედან გამომდინარე, **ნაკ** ეწინააღმდეგება იმ ზომებს, რომლებიც ითვალისწინებენ გარკვეული პერიოდის განმავლობაში კონკრეტულ დანაშაულებებში (მაგ. ანტიტერორისტული კანონმდებლობის დარღვევა) ეჭვმიტანილი პირებისათვის სისტემატურად უარის თქმას ადვოკატზე უფლების ხელმისაწვდომობაზე. ის საკითხი, გამართლებული უნდა იყოს თუ არა ადვოკატზე ხელმისაწვდომობის უფლებაზე შეზღუდვების დაწესება, განხილულ უნდა იქნას ინდივიდუალურად და არა დანაშაულის კატეგორიების მიხედვით.⁶

22. **ნაკ** აღიარებს, რომ გამონაკლისის სახით, შესაძლებელია, აუცილებელი გახდეს დაკავებული პირის მიერ, არჩეულ ადვოკატზე ხელმისაწვდომობის დაყოვნება გარკვეული პერიოდით. თუმცა, ამან არ უნდა გამოიწვიოს ადვოკატზე უფლების სრულად აკრძალვა დაკითხვის დროს. ასეთ შემთხვევებში, უზრუნველყოფილი უნდა იქნას ხელმისაწვდომობა სხვა დამოუკიდებელ ადვოკატზე იმისათვის, რომ საფრთხის ქვეშ არ დადგეს გამოძიების კანონიერი ინტერესები. სასურველი იქნებოდა მსგავს სიტუაციასში წინასწარ თადარიგის დაჭერა და საკითხის მოგვარება ადგ-

6 აქ მინიშნება შეიძლება გავითვალისწინოთ ადამიანი უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე საქმეზე `სალდუზი თურქეთის წინააღმდეგ` (*Salduz v. Turkey*), (27 ნოემბერი, 2008), სადაც სასამართლომ დაადგინა, რომ `...[ადამიანის უფლებათა კონვენციის] 6§1 მუხლი ითვალისწინებს, რომ, როგორც წესი, უფლება ადვოკატზე უზრუნველყოფილი უნდა იქნას... თუ თითოეული საქმის განსაკუთრებული გარემოებები არ მიუთითებს, რომ არსებობს უტყუარი მიზეზები ამ უფლების შეზღუდვისათვის: (55-ე პარაგრაფი).

ილობრივ ადვოკატთა ასოციაციასთან ან ადვოკატთა საზოგადოებასთან შეთანხმებით.

23. დაკავებული პირის უფლება ადვოკატზე მოიცავს მასთან პირისპირ კონფიდენციალურ შეხვედრას. იქიდან გამომდინარე, რომ უფლება ადვოკატზე აღიქმება არასათანადო მოპყრობისგან დაცვის ფუნდამენტურ გარანტიად (რაც განსხვავდება სამართლიანი სასამართლოს უზრუნველყოფის საშუალებებისგან), ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ ადვოკატს პირდაპირი ფიზიკური კონტაქტი ჰქონდეს დაკავებულ პირთან. ეს ერთადერთი საშუალებაა დაკავებული პირის ფიზიკური და ფსიქიკური მდგომარეობის ჯეროვნად შეფასებისთვის. ასევე, თუ დაკავებული პირის ადვოკატთან შეხვედრა არ იქნება კონფიდენციალური, მან, შესაძლოა, თავისუფლად არ გასცეს ინფორმაცია მის მიმართ მოპყრობის შესახებ. რადგან არსებობს თანხმობა იმასთან დაკავშირებით, რომ გამონაკლის შემთხვევებში, პირის მიერ არჩეული ადვოკატის ნაცვლად, მას შეიძლება ჰყავდეს სხვა ადვოკატი წინასწარი შეთანხმების საფუძველზე, **ნაკვ** ვერ ხედავს ადვოკატსა და დაკავებულ პირს შორის შეხვედრის კონფიდენციალურობიდან გადახვევის მიზეზს.

24. ადვოკატზე ხელმისაწვდომობის უფლება მოიცავს ადვოკატის დასწრების უფლებას პოლიციის მიერ წარმოებულ დაკითხვაზე; ადვოკატს ასევე უნდა ჰქონდეს დაკითხვის პროცესში ჩარევის უფლება. ბუნებრივია, ამან ხელი არ უნდა შეუშალოს პოლიციას, გადაუდებელ ვითარებაში დაიწყოს დაკითხვა დაკავებული პირისა, რომლის უფლებაც ადვოკატზე უზრუნველყოფილი იყო, მისი ადვოკატის ადგილზე მისვლამდე; ასევე, არ უნდა შეუშალოს ხელი პოლიციას, მოითხოვოს ადვოკატის აცილება, რომელიც ხელს უშლის დაკითხვის მიმდინარეობას. აღნიშნულ სიტუაციაში, პოლიცია უნდა იყოს თავის ქმედებებზე პასუხისმგებელი.

25. დაბოლოს, დაკავებული პირისათვის ადვოკატზე ხელმისაწვდომობის ეფექტიანად უზრუნველყოფისათვის, სისხლის სამართლის პროცესის საწყისსავე ეტაპზე უნდა იქნას მიღებული შესაბამისი ზომები, რომ პირები, რომელთაც უსახსრობის გამო არ შეუძლიათ ადვოკატის აყვანა, უნდა იქნან უზრუნველყოფილი ადვოკატზე ხელმისაწვდომობით.